

13. Līguma darbības termiņš

13.a. Termiņš

Lai norādītu datumu, kurā beidzas līguma darbības termiņš, PPP līgumos parasti izmanto vienu no šīm divām pieejām:

- dažu līgumu darbības termiņš beidzas dienā, kad ir pagājis kāds noteikts laiks no finanšu izpildes dienas (t. i., ir noteikts kopējais PPP līguma darbības termiņš);
- citu līgumu darbības termiņš beidzas dienā, kad ir pagājis noteikts laiks no dienas, kurā aktīvs ir nodots ekspluatācijā (t. i., ir noteikts darbības posma ilgums).

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka iepriekš aprakstītās pieejas PPP līguma darbības termiņa noteikšanai **neietekmē statistisko uzskaiti.***

13.b. Aktīva piešķiršana, beidzoties līguma darbības termiņam

Vairumā PPP projektu pēc PPP līguma darbības termiņa beigām Publiskais partneris uzņemas atbildību par aktīvu, un tam vairs nav jāveic nekādi maksājumi Privātajam partnerim par šo aktīvu. Šī nostāja var būt skaidri norādīta PPP līgumā, bet parasti uz to norāda tas, ka, līgumam beidzoties, beidzas arī Privātā partnera tiesības un pienākumi attiecībā uz aktīvu.

Retos gadījumos Publiskais partneris pēc PPP līguma darbības termiņa beigām uzņemas atbildību par aktīvu un veic maksājumu Privātajam partnerim par aktīvu. Tas, visticamāk, varētu notikt, ja prognozē, ka ieņēmumi, kurus Privātais partneris ir tiesīgs saņemt PPP līguma darbības laikā, nekompensēs Privātā partnera ieguldījumus un neseš dzīves cikla izmaksas.

Citos retos gadījumos Privātajam partnerim nodod projekta īstenošanas vietas un aktīva likumīgās īpašumtiesības, kuras tas saglabā pēc PPP līguma termiņa beigām. Šajos gadījumos Publiskajam partnerim var būt tiesības pagarināt PPP līgumu un (vai) nopirkt aktīvu. Tomēr, ja šīs tiesības netiek izmantotas, tad, beidzoties līguma darbības termiņam, beidzas arī attiecības starp Publisko partneri un Privāto partneri, un Publiskajam partnerim vairs nav ne tiesību, ne kontroles attiecībā uz aktīvu.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka noteikumi (skaidri formulēti vai netieši izteikti) par to, ka pēc līguma darbības termiņa beigām aktīvs tiek piešķirts Publiskajam partnerim (neatkarīgi no tā, vai Publiskajam partnerim vēl ir jāveic maksājums Privātajam partnerim par šo aktīvu), **neietekmē statistisko uzskaiti, ja:**

- ir pierādījumi, ka ieņēmumi, ko Privātais partneris gūs PPP līguma darbības laikā, kompensēs tā prognozētos ieguldījumus un dzīves cikla izmaksas;
- darbības posms ilgst vismaz 10 gadus.

Ja šie nosacījumi nav izpildīti, aktīva piešķiršana Publiskajam partnerim bez maksas, beidzoties līguma darbības termiņam, **ietekmē statistisko uzskaiti** un ir VIDĒJI SVARĪGS jautājums.

13.c. Aktīva stāvoklis līguma darbības termiņa beigās

Parasti PPP līgumā iekļauj noteikumus, saskaņā ar kuriem Privātais partneris uzņemas risku, ka pēc līguma darbības termiņa beigām aktīva fiziskais stāvoklis atbilst noteiktajam minimālajam standartam, kādam šim aktīvam būtu jāatbilst, ja tas ir ticis uzturēts saskaņā ar līgumā noteikto.

Dažādos projektos to panāk, izmantojot atšķirīgus mehānismus (piemēram, norādot nepieciešamo aktīva stāvokli, aktīva stāvokļa novērtēšanas metodi vai sekas, kādas ir nepilnībām aktīva stāvoklī), bet parasti:

- PPP līgums nosaka, ka vairākus gadus (parasti no diviem līdz pieciem) pirms līguma darbības termiņa beigām ir jāveic neatkarīgs aktīva stāvokļa novērtējums;
- balstoties uz neatkarīgo novērtējumu, puses vienojas par darbu, kas jāveic, lai līguma darbības termiņa beigās aktīvs būtu vajadzīgajā stāvoklī, un aprēķina šā darba izmaksas;
- Privātajam partnerim līdz līguma darbības termiņa beigām ir jāveic saskaņotie darbi;
- Privātajam partnerim var tikt pieprasīts izveidot fondu vai nodrošināt drošības naudu vai citu garantiju, kuras vērtība atbilst aprēķinātajām darba izmaksām un kurai Publiskais partneris ir tiesīgs piekļūt, ja Privātais partneris līdz līguma darbības termiņa beigām darbus nav veicis;
- ja aktīva fiziskais stāvoklis ir labāks, nekā noteikts standartā, Privātajam partnerim no Publiskā partnera nepienākas ne maksājums, ne kompensācija.

Šie noteikumi neparādās retākos PPP līgumos, saskaņā ar kuriem pēc līguma darbības termiņa beigām aktīvs paliek Privātā partnera atbildībā.

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka, ja pēc PPP līguma darbības termiņa beigām aktīvs atkal nonāks Publiskā partnera atbildībā, Privātajam partnerim ir jāuzņemas risks par to, ka aktīva fiziskais stāvoklis PPP līguma darbības termiņa beigās atbilst standartam, kādam tam būtu jāatbilst, ja tas ticis uzturēts saskaņā ar līgumā noteikto. Šā riska nenodošana Privātajam partnerim saskaņā ar PPP līgumu **ietekmē statistisko uzskaiti** un ir SVARĪGS jautājums.*

*Tomēr konkrēti mehānismi, kas izmantoti, lai piešķirtu šo risku Privātajam partnerim (piemēram, sīki izstrādāti noteikumi, kas atbilst iepriekš aprakstītajai parastajai pieejai, vispārīgāki noteikumi vai izlabošanas pasākumi līguma pārkāpšanas gadījumā), **neietekmē statistisko uzskaiti**.*

*Tas, ka PPP līgums neparedz kompensāciju Privātajam partnerim, ja līguma darbības termiņa beigās aktīva stāvoklis ir labāks, nekā noteikts standartā, **neietekmē statistisko uzskaiti**.*

13.d. Privātā partnera pienākumi, beidzoties līguma darbības termiņam

Parasti PPP līgumos iekļauti noteikumi, saskaņā ar kuriem Privātajam partnerim ir jāsadarbojas ar Publisko partneri, lai nodrošinātu, ka aktīva ekspluatācijas un uzturēšanas nodošana atpakaļ Publiskā partnera (vai kādas trešās puses) pārziņā notiek bez sarežģījumiem. Šajos noteikumos parasti iekļauj šādus Partnera pienākumus:

- sniegt informāciju par aktīva projektēšanu, būvniecību un ekspluatāciju;
- sniegt informāciju par personālu un pildīt savus pienākumus saskaņā ar attiecīgajiem tiesību aktiem;
- nodot priekšrocības, ko nodrošina trešo personu sniegtās garantijas attiecībā uz aktīva projektēšanu, būvniecību un ekspluatāciju (piemēram, garantijas, ko sniegusi trešā persona, kas nodrošina iekārtas).

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka noteikumi, kas Privātajam partnerim uzliek pienākumus, kas ir līdzīgi iepriekš aprakstītajiem (t. i., pienākumus, kuru mērķis ir pēc PPP līguma darbības beigām atvieglot aktīva nodošanu Publiskā partnera vai kādas trešās puses pārziņā), **neietekmē statistisko uzskaiti**.*

13.1. Aktīvu stāvokļa risks

Tiktāl, ciktāl sociālais mājoklis ir jānodod atpakaļ Publiskajam partnerim, Privātais partneris uzņemas risku, ka projekta līdzekļi un zeme tiks nodoti atpakaļ Publiskajam partnerim saskaņā ar līgumu un atbilst prasītajiem atdošanas nosacījumiem. Tas ir saistīts ar aktīvu uzturēšanu līguma darbības laikā un var būt sarežģīti, ņemot vērā vajadzību definēt attiecīgos aktīvu standartus. Apstākļi saistībā ar atdošanu dažādos PPP līgumos atšķirsies un būs atkarīgi no tādiem faktoriem kā: Publiskā partnera nodomi attiecībā uz PPP izmantošanu pēc tam, aktīva raksturs (piemēram, dzīvojamā fonda lietderīgās lietošanas laiks pēc sākotnējā PPP projekta termiņa), posms, kurā beidzas PPP līgums. Lai mazinātu neparedzētu seku risku, līgumā būtu jānosaka prasības un process, tostarp Privātā partnera pienākumi veicināt efektīvu nodošanu, nodot attiecīgās licences un dokumentāciju un sadarboties ar Publisko partneri, lai objekts varētu turpināt sniegt pakalpojumus.

Lai mazinātu risku, ka aktīvi netiks atgriezti paredzētajā stāvoklī, līgumā jāiekļauj mehānisms apstākļu apsekošanai pirms termiņa beigām un attiecīga sanācijas pieprasīšanai. Parasti līgumā ir paredzēts izveidot ieturēšanas fondu, lai finansētu sanāciju noteiktu laika periodu pirms līguma termiņa beigām, vai arī Privātajam partnerim nodrošināt kāda veida finanšu ķīlu.

13.2. Aktīvu īpašumtiesību risks, beidzoties līguma darbības termiņam

Vairumā PPP projektu pēc PPP līguma darbības termiņa beigām Publiskais partneris uzņemas atbildību par aktīvu, un tam vairs nav jāveic nekādi maksājumi Privātajam partnerim par šo aktīvu. Šī nostāja var būt skaidri norādīta PPP līgumā, bet

parasti uz to norāda tas, ka, līgumam beidzoties, beidzas arī Privātā partnera tiesības un pienākumi attiecībā uz aktīvu.

Retos gadījumos Publiskais partneris pēc PPP līguma darbības termiņa beigām uzņemas atbildību par aktīvu un veic maksājumu Privātajam partnerim par aktīvu. Tas, visticamāk, varētu notikt, ja prognozē, ka ieņēmumi, kurus Privātais partneris ir tiesīgs saņemt PPP līguma darbības laikā, nekompensēs Privātā partnera ieguldījumus un nesegs dzīves cikla izmaksas.

Citos retos gadījumos Privātajam partnerim nodod projekta īstenošanas vietas un aktīva likumīgās īpašumtiesības, kuras tas saglabā pēc PPP līguma termiņa beigām. Šajos gadījumos Publiskajam partnerim var būt tiesības pagarināt PPP līgumu un (vai) nopirkt aktīvu. Tomēr, ja šīs tiesības netiek izmantotas, tad, beidzoties līguma darbības termiņam, beidzas arī attiecības starp Publisko partneri un Privāto partneri, un Publiskajam partnerim vairs nav ne tiesību, ne kontroles attiecībā uz aktīvu.

13.3. Atlikušās vērtības risks

Atkarībā no sociālā mājokļa projekta vietējā mājokļu tirgus, Privātais partneris var būt gatavs uzņemties atlikušās vērtības risku un līguma beigās vai arī līgumu izbeidzot pirms termiņa paņemt dzīvojamo fondu un zemi, nevis to atdot. Iespēja to darīt būs atkarīga no piemērojamiem tiesību aktiem attiecībā uz zemi un aktīviem, kā arī tirgus, kurā Privātais partneris izmantos vai pārdos mājokli pēc PPP līguma termiņa, kā arī PPP līgumā ietvertajiem nosacījumiem attiecībā uz līguma pirmstermiņa izbeigšanu.

Tomēr Privātā partnera finanšu modelis var būt atkarīgs no parāda un kapitāla atdeves, kas tiek izmaksāta projekta darbības laikā. Pat tad, ja līgumā ir paredzēts, ka Privātais partneris uzņemas atlikušās vērtības risku, tā cena praksē var atspoguļot nelielas korekcijas.

Privātais partneris var būt gatavs uzņemties risku, ka viņam tiks atstāts īpašums bez alternatīvas izmantošanas (ārpus PPP), ja tas novērtē risku kā tik zemu, ka tas ir neiedomājams.

Ja Privātais partneris uzņemas šādu atlikušās vērtības risku, tam vajadzētu radīt zemāku līguma cenu, pamatojoties uz to, ka Privātajam partnerim PPP termiņa beigās būs būtisks īpašums. Tāpat atlikušās vērtības risks ir lielā mērā atkarīgs no

līguma stadijas, kad līgums tiek izbeigts pirms termiņa. PPP līgumā skaidri jānosaka kārtība, kādā veidā tiek risināts jautājums par atlikušo vērtību, ņemot vērā līguma stadiju līguma izbeigšanas brīdī.